

1. عیب محسوب شدن آن امر

بیان امری که ناشایست نیست، بلکه پسندیده است، ولی مستور است و بیان آن باعث ناراحتی صاحب امر می شود، غیبت محسوب نمی شود؛ هر چند آن را در مقام تنقیص بگویند؛ مثلاً می گویند: «فلانی ملتزم به مستحبات است و شب ها از دو ساعت پیش از اذان صبح، خود را به نماز و عبادت مشغول می کند و روزها چرت می زند!» یا مثلاً می گویند: «فلانی هر چه داشت، به فقرا داد و جیب خودش را خالی کرد.» در چنین مواردی حتی اگر در مقام انتقاص هم بیان شود، چون از نظر شرع و عرف ناروا نیست، غیبت محسوب نمی شود، هر چند طرف مقابل راضی به بیان آن نباشد.

(مکاسب محرمة، ج ۳۴۹، ص ۴)

البته ممکن است در مواردی عنوان دیگری بر آن صدق کند که موجب حرمت آن شود. فرض کنید یک مأمور اطلاعاتی در جایی نفوذ کند و اگر بفهمد که اهل نماز و عبادت است، مصلحت بزرگی را از دست بدهد. یا او را در معرض خطر قرار دهد. گاهی امر مستوری پسندیده است، ولی به طور طبیعی انسان دوست ندارد دیگران بفهمند؛ مثل علاقات و ارتباطات زناشویی افراد. در چنین مواردی افشای آن حرام است، ولی غیبت نیست؛ مثلاً بگویند: «این زن و شوهر هر وقت به هم می رسند، به هم اظهار محبت و عشق می کنند.» پس اگر عناوین دیگری بر آن مترتب شد، مثل عنوان ایذاء، در معرض خطر قراردادن یا برملا کردن اسراری که دوست ندارند آن اسرار فاش شود، این کار حرام است، اما غیبت نیست. (مکاسب محرمة، ج ۳۴۹، ص ۴)

محدوده عیبی که در صدق غیبت شرط است

ذکر هر عیب و نقصی از انسان غایب، غیبت است؛ اعم از اینکه آن عیب و نقص در دین او باشد یا در دنیای او، صفتی از صفات او باشد یا فعلی از افعال او یا کلامی از او صادر شده باشد، یا در خلقت و جسم او. (مکاسب محرمة، ج ۳۴۰، ص ۵)

ذکر عیب متعلقات شخص (نه خود شخص)

ذکر عیب و نقص در متعلقات انسان دو نوع است:

۱. در واقع ذکر عیب متعلق، ذکر عیب از خود شخص است □ غیبت محسوب می شود.

۲. ذکر عیب متعلق، ذکر عیب از خود شخص نیست □ غیبت نیست.

مانند اینکه گفته شود: «لباس های او کهنه و کثیف است، یا خودروی او قراضه است» که با این جملات ممکن است قصد تنقیص به خود شخص را داشته باشد؛ مثلاً قصدش این است که بگوید وی آدم کثیفی است و به نظافت اهمیت نمی دهد یا آدم بخیلی است که پولش را برای خودروی بهتری هزینه نمی کند. ولی اگر ذکر سوء متعلقات شخص، برگشتش به ذکر سوء خود شخص نباشد، غیبت نیست. (مکاسب محرمة، ج ۳۴۰، ص ۵)